

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «ЕКОНОМІКО-ПРАВНИЧИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Олена ГРИБАНОВА

09 2023

Анатомія, фізіологія, шкільна гігієна

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки фахових молодших бакалаврів

галузі знань: 01 освіта / педагогіка

спеціальності: 013 початкова освіта

освітньо-професійної програми: початкова освіта

Укладач: Олена ПРИЛИПКО

Обговорено та ухвалено
на засіданні циклової комісії початкової
та дошкільної освіти
Протокол № 1 від “29” серпня 2023
Голова ЦК

(підпис)

Юлія ТИМОШЕНКО
(ініціали, прізвище)

Ухвалено методичною радою коледжу

Протокол № 1 від “07” вересня 2023
Заступник директора з НМР

(підпис)

Альона ХОДАКОВСЬКА
(ініціали, прізвище)

2023 рік

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	галузі знань: 01 освіта	Нормативна	
Загальна кількість годин – 90	спеціальності: 013 - початкова освіта	Рік підготовки:2-й	
		Семестр	
		5-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: фаховий молодший бакалавр	14 год.	
		Практичні	
		28 год.	
		Самостійна робота	
		48 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		20 год.	
		Вид контролю:	
екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Анатомія, фізіологія, шкільна гігієна» є розкрити анатоμο-фізіологічні особливості організму людини у різні періоди онтогенезу, науково обґрунтувати заходи щодо збереження, зміцнення, розвитку і управління здоров'ям дітей шкільного віку, створити стійку мотивацію щодо дбайливого ставлення до власного здоров'я, сформувати комплекс оздоровчих та гігієнічних умінь і навичок, здоров'язберезувальну компетентність.

У разі успішного завершення курсу здобувач освіти набуває **програмні компетентності (з ОПІ):**

Загальні компетентності:

ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК4 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК5 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК7 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Компетентності, визначені ВСП «Економіко-правничий фаховий коледж ЗНУ»:

ЗК9. Здатність працювати самостійно й у команді, налагоджувати комунікаційні зв'язки та міжособистісні взаємодії під час вирішення поставлених завдань.

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість оцінюваних робіт, дотримуючись принципів академічної доброчесності.

ЗК 12. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

Спеціальні компетентності:

СК1 Здатність до застосування системи психолого-педагогічних знань і умінь, що є базовими для реалізації змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти.

СК3 Здатність до використання відкритих ресурсів, інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі.

СК4 Здатність дотримуватись вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі.

СК11 Здатність до роботи в команді з профільними фахівцями для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

Програмні результати навчання:

РН1 Використовувати фахову літературу та інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі початкової школи.

РН2 Дотримуватися нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі.

РН8 Забезпечувати підтримку особистісного розвитку дитини в освітньому процесі.

РН10 Взаємодіяти з колегами, профільними фахівцями та іншими учасниками освітнього процесу початкової школи.

РН13 Створювати здоров'язбережувальне освітнє середовище, зорієнтоване на особистісний розвиток молодших школярів.

Міждисциплінарні зв'язки: При вивченні дисципліни «Анатомія, фізіологія, шкільна гігієна» необхідно забезпечити взаємозв'язок з іншими дисциплінами, передбаченими навчальним планом, зокрема з такими як «Педагогіка (загальні основи педагогіки, історія педагогіки)», «Психологія (загальна, дитяча, педагогічна)», «Методика викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ», «Методика викладання фізкультурної галузі»

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні положення анатомії, фізіології і гігієни. Вікові морфофункціональні особливості організації кардіореспіраторної системи.

Тема 1. Вступ. Значення анатомії, фізіології і гігієни дітей шкільного віку для професійної підготовки вчителя початкової школи. Загальний огляд будови і функцій організму. Предмет, завдання, методи анатомічних та фізіологічних досліджень. Визначення змісту вікової фізіології і шкільної гігієни. Значення анатомії, фізіології та гігієни дитячого організму для педагогіки. Коротка історія розвитку анатомії, фізіології та гігієни як наук біологічного циклу. Організм людини як єдине ціле. Поняття про структурну і функціональну організацію організму. Будова і функції клітини. Будова і функції тканин. Орган, система органів, організм. Регуляція функцій організму. Загальний огляд будови і функцій організму. Рівні організації тіла людини: клітина, тканина, органи, система органів, організм. Саморегуляція - універсальна властивість організму. Нервова і гуморальна регуляція функцій організму.

Тема 2. Анатомія та фізіологія опорно-рухової системи дітей. Будова та функції скелету людини. Біологічне значення опорно-рухової системи. Загальні відомості про скелет: форма, з'єднання, будова і хімічний склад кісток, ріст кісток, частини скелета. Вікові особливості кісток та скелета. М'язова система людини. Вікові особливості м'язового апарату.

Тема 3. Вікова анатомія, фізіологія серцево-судинної системи. Внутрішнє середовище організму: кров, лімфа, тканинна рідина. Біологічне значення крові. Склад крові: плазма, формені елементи. Вікові особливості крові. Будова і функції лейкоцитів. Лейкоцитарна формула. Імунітет та імунна система. Будова і функції тромбоцитів. Зсідання крові. Групи крові. Переливання крові. Будова серця і судин. Цикл роботи серця. Вікові

зміни серця. Рух крові по судинах. Велике і мале кола кровообігу. Нервово-гуморальна регуляція кровообігу.

Тема 4. Вікова анатомія та фізіологія дихальної системи. Біологічне значення дихання. Загальна будова органів дихання (носова порожнина, носоглотка, гортань, трахея, бронхи, легені). Дихальні рухи (механізм вдиху і видиху). Типи дихання. Глибина і частота дихання. Газообмін у легенях і тканинах. Регуляція дихання. Особливості збудливості дихального центру у дітей. Вікові особливості будови і функції органів дихання. Гігієнічне значення носового дихання.

Змістовий модуль 2. Спланхнологія. Віковий аспект.

Тема 5. Морфо-функціональні особливості органів травної та ендокринної системи. Обмін речовин та енергії. Біологічне значення травлення. Система органів травлення: будова, функції. Профілактика шлунково-кишкових захворювань. Обмін речовин як основна функція життя. Вітаміни. Залози внутрішньої секреції, вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Загальні закономірності діяльності залоз внутрішньої секреції. Гуморальна регуляція функцій, ендокринні залози і їх вплив на розвиток і формування організму.

Тема 6. Анатомія і фізіологія нервової системи. Анатомія, фізіологія і гігієна аналізаторів. Вікові особливості. Значення нервової системи; властивості нервової системи; загальний план будови нервової системи. Властивості нервових центрів та процеси координації в ЦНС. Вегетативна нервова система. Умовні і безумовні рефлекси. Вища нервова діяльність. Поняття про пізнавальну діяльність людини. Увага, пам'ять, емоції. Типи ВНД. Сон та його гігієнічне значення. Значення сенсорних систем для організму людини. Хеморецепторні сенсорні системи. М'язова, тактильна та температурна чутливість.

Тема 7. Гігієна як основа профілактики захворювань та здорового способу життя. Визначення гігієни, її мета, завдання, зміст, зв'язок з іншими науками. Профілактика громадська та особиста, первинна, вторинна та третинна, визначальні пріоритети. Санітарія як галузь практичної діяльності охорони здоров'я. Значення знань гігієни для формування професійного мислення та практичної діяльності. Поняття про індивідуальне суспільне здоров'я. Критерії та методи оцінки здоров'я. Гігієнічні та протиепідемічні вимоги до організації та проведення комплексу заходів з профілактики інфекцій. Критерії здоров'я, класифікація. Основи психогігієни, значення психологічної адаптації людини в колективі, сім'ї, в різних вікових періодах. Соціально-гігієнічне значення шкідливих звичок.

Тема 8. Шкільна гігієна як складова частина впливу викладача початкових класів в освітньому процесі. Предмет і завдання шкільної гігієни. Нормативно-правові основи шкільної гігієни. Значення організаційних та інформаційних чинників у розвитку шкільної гігієни. Організація занять учнів різних класів. Гігієнічні правила до організації відпочинку дітей. Чинники та умови навколишнього середовища і навчально-виховного процесу, що впливають на здоров'я дітей і підлітків. Зрушення у стані здоров'я та захворюваності, які зумовлені дією чинників навколишнього середовища та умов перебування учнів у навчальних закладах. Гігієнічні вимоги до земельної ділянки, будівлі та облаштування загальноосвітнього навчального закладу. Основні профілактичні заходи щодо покращання санітарно-гігієнічних умов перебування учнів у сучасних навчальних закладах.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		с/п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Загальні положення анатомії, фізіології і гігієни. Вікові морфофункціональні особливості організації кардіореспіраторної системи.						
Тема 1. Вступ. Значення анатомії, фізіології і гігієни дітей шкільного віку для професійної підготовки вчителя початкової школи.	8	2	2		2	2
Тема 2. Анатомія та фізіологія опорно-рухової системи дітей.	12	2	4		2	4
Тема 3. Вікова анатомія, фізіологія серцево-судинної системи.	14	2	4		4	4
Тема 4. Вікова анатомія та фізіологія дихальної системи.	12	2	4		2	4
Разом за розділом 1	46	8	14		10	14
Розділ 2. Спланхнологія. Віковий аспект.						
Тема 5. Морфо-функціональні особливості органів травної та ендокринної системи. Обмін речовин та енергії.	14	2	6		2	4
Тема 6. Анатомія і фізіологія нервової системи. Анатомія, фізіологія і гігієна аналізаторів. Вікові особливості.	12	2	4		4	2
Тема 7. Гігієна як основа профілактики захворювань та здорового способу життя.	9	1	2		2	4
Тема 8. Шкільна гігієна як складова частина впливу викладача початкових класів в освітньому процесі.	9	1	2		2	4
Разом за розділом 2	44	6	14		10	14
Усього годин	90	14	28		20	28

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей	2
1	Тема 1. Вступ. Значення анатомії, фізіології і гігієни дітей шкільного віку для професійної підготовки вчителя початкової школи.	2
2	Тема 2. Анатомія та фізіологія опорно-рухової системи дітей.	2
3	Тема 3. Вікова анатомія, фізіологія серцево-судинної системи.	2
4	Тема 4. Вікова анатомія та фізіологія дихальної системи.	2
5	Тема 5. Морфо-функціональні особливості органів травної та ендокринної системи. Обмін речовин та енергії.	2
6	Тема 6. Анатомія і фізіологія нервової системи. Анатомія, фізіологія і гігієна аналізаторів. Вікові особливості.	2
7	Тема 7. Гігієна як основа профілактики захворювань та здорового способу життя.	1
8	Тема 8. Шкільна гігієна як складова частина впливу викладача початкових класів в освітньому процесі.	1

Разом	14
--------------	-----------

6.Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		інд	с.р.
1	Тема 1. Вступ. Значення анатомії, фізіології і гігієни дітей шкільного віку для професійної підготовки вчителя початкової школи.	2	
2	Тема 2. Анатомія та фізіологія опорно-рухової системи дітей.	4	
3	Тема 3. Вікова анатомія, фізіологія серцево-судинної системи.	4	
4	Тема 4. Вікова анатомія та фізіологія дихальної системи.	4	
5	Тема 5. Морфо-функціональні особливості органів травної та ендокринної системи. Обмін речовин та енергії.	6	
6	Тема 6. Анатомія і фізіологія нервової системи. Анатомія, фізіологія і гігієна аналізаторів. Вікові особливості.	4	
7	Тема 7. Гігієна як основа профілактики захворювань та здорового способу життя.	2	
8	Тема 8. Шкільна гігієна як складова частина впливу викладача початкових класів в освітньому процесі.	2	
Разом		28	

7.Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин	
		інд	с.р.
1	Тема 1. Вступ. Значення анатомії, фізіології і гігієни дітей шкільного віку для професійної підготовки вчителя початкової школи.	2	2
2	Тема 2. Анатомія та фізіологія опорно-рухової системи дітей.	2	4
3	Тема 3. Вікова анатомія, фізіологія серцево-судинної системи.	4	4
4	Тема 4. Вікова анатомія та фізіологія дихальної системи.	2	4
5	Тема 5. Морфо-функціональні особливості органів травної та ендокринної системи. Обмін речовин та енергії.	2	4
6	Тема 6. Анатомія і фізіологія нервової системи. Анатомія, фізіологія і гігієна аналізаторів. Вікові особливості.	4	2
7	Тема 7. Гігієна як основа профілактики захворювань та здорового способу життя.	2	4
8	Тема 8. Шкільна гігієна як складова частина впливу викладача початкових класів в освітньому процесі.	2	4
Разом		20	28

Індивідуальне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Анатомія, фізіологія, шкільна гігієна» - це вид науково-дослідної роботи, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень навчальної компетентності студента.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної

програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання: науково-педагогічне дослідження у вигляді реферату - **20 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ - науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1. і 7.2.

Таблиця 7.1.

Критерії оцінювання ІНДЗ (науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети та завдань	2
2.	Складання плану реферату.	2
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій. Доказовий висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	2
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел).	2
6.	Використання ілюстрації та фото під час захисту роботи.	2
Разом		20

Таблиця 7.2.

**Шкала оцінювання ІНДЗ
(науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)**

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	18-20	Відмінно
Достатній	10-18	Добре
Середній	5-10	Задовільно
Низький	0-5	Незадовільно

Орієнтовна тематика реферативних досліджень з навчальної дисципліни «Анатомія, фізіологія, шкільна гігієна»

1. Будова і функції клітини.
2. Будова і функції тканин.
3. Опорно-рухова система дитини шкільного віку
4. Кровоносна система дитини шкільного віку
5. Дихальна система дитини шкільного віку

6. Травна система дитини шкільного віку
7. Видільна система дитини шкільного віку
8. Зоровий аналізатор дитини шкільного віку
9. Слуховий аналізатор дитини шкільного віку
10. Шкіра дитини шкільного віку
11. Ендокринна система дитини шкільного віку
12. Нервова система дитини шкільного віку
13. Органи системи органів дитини шкільного віку
14. Ріст і розвиток дитини шкільного віку дитини шкільного віку
15. Травна система дитини шкільного віку
16. Дихальна система дитини шкільного віку
17. Ендокринна система дитини шкільного віку
18. Опорно-рухова дитини шкільного віку
19. Нервова система дитини шкільного віку
20. Кровоносна система дитини шкільного віку
21. Методи контролю і система накопичення балів

8. Види контролю і система накопичення балів

Контроль рівня знань студентів щодо засвоєння ними тем з дисципліни «Анатомія, фізіологія, шкільна гігієна» включає: усне індивідуальне опитування, поточне тестування, оцінка за навчальний проект, підсумковий письмовий тест.

Таблиця 8.1.

Критерії оцінювання ІНДЗ (науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети та завдань	2
2.	Складання плану реферату.	2
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій. Доказовий висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	2
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел).	2
6.	Використання ілюстрації та фото під час захисту роботи.	2
Разом		20

Таблиця 8.2.
Шкала оцінювання ІНДЗ
(науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	18-20	Відмінно
Достатній	10-18	Добре
Середній	5-10	Задовільно
Низький	0-5	Незадовільно

Поточний контроль здійснюється у вигляді індивідуального опитування, виконання практичної роботи та тестових завдань під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретних завдань.

Оцінювання відповідей на занятті:

0-1 за лекційне заняття

0-2 балів - за практичне заняття;

Рубіжний підсумковий контроль проводиться по завершенні вивчення розділу у вигляді контрольної роботи - тестового опитування. в системі Moodle.

Оцінювання контрольних робіт:

Контрольна робота – 10 балів, містить різні за складністю завдання за темою модуля.

Критерії оцінювання тестових питань:

1 бал виставляється студенту у випадку правильної відповіді.

0 балів виставляється студенту у випадку допущення помилки.

Підсумковий контроль проводиться по закінченні вивчення курсу з метою оцінювання результатів вивчення навчального курсу на завершальному етапі у вигляді контрольної роботи - тестового опитування в системі Moodle.

Таблиця 8.3.
Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Коефіцієнт (вартість виду)	Кількість завдань	Результат
1	Індивідуальні завдання	20	1	20
2	Модульна контрольна робота	10	2	20
3	Практична робота	2	14	28
4	Самостійна робота (домашнє завдання)	2	6	12
Підсумковий рейтинговий бал				80

Рейтингова система оцінювання дозволяє врахувати, як поточну підготовку студентів до аудиторних занять, так і визначати рівень засвоєння навчального матеріалу окремого модуля.

Таблиця 8.3.
Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль знань				Сума
Контрольний модуль Розділ 1-2	Контрольний модуль Розділ 2-3	Індивідуальне завдання	Залік / Екзамен	100
30	30	20	20	

Таблиця 8.4.
Відповідь на практичному занятті та усна відповідь за темою індивідуального завдання

A5 (відмінно)	Студент має глибокі міцні знання з теми. Вміє застосовувати здобуті знання на практиці. Відповідь базується на результатах отриманих в області цитології, анатомії, фізіології людини і тварин, гістології, тобто з урахуванням міжпредметних зв'язків. В відповіді присутні розуміння фізіологічних механізмів дії центральної нервової системи для забезпечення вищої нервової діяльності людини. Володіє методологією основних досліджень вищої нервової діяльності людини, вміти грамотно інтерпретувати їхні результати.
B 4 (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності, окремі помилки в формуванні відповідей
C 4 (добре)	Студент знає програмний матеріал повністю, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми
D 3 (задовільно)	Студент знає основний зміст теми, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами
E 3 (задовільно)	Студент має прогалини в знаннях з теми. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні
X 2 (незадовільно)	Студент має фрагментарні знання з теми. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал
F 1 (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, відмовляється відповідати

Таблиця 8.4.
Шкала оцінювання: національна та ECTS

		<i>Екзамен/ диференційований залік</i>	<i>Залік</i>
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)		
E	60 – 69 (достатньо)	3 (задовільно)	Не зараховано
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Антонік В. І., Антонік І. П., Андрианов В. Є. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури: [Електронний ресурс] - Режим доступу: chtyvo.org.ua/.../Anatomiia_fiziologia_ditei_z_osnovamy_hihiieny_ta_fizychnoi_kultur_y.pdf
2. Бекас О.О. Лабораторний практикум з курсу вікової анатомії та фізіології [навчально-методичний посібник рекомендований студентам факультету фізичного виховання і спорту, спеціальності 014.14 Середня освіта (Здоров'я людини), ОП Середня освіта. Здоров'я людини]. ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2020. - 148 с.
3. Ю. С. Бойко, Ю. М. Танасійчук. Вікова фізіологія. 0052121.pdf. 15.03.2023 -- Умань : Візаві. Книга. Навчальне видання. Шифр:612. Авторський знак:В43. Мова:ukr. Додаткові відомості щодо назви : навч. посіб. Відомості про відповідальність : уклад.: Ю. С. Бойко, Ю. М. Танасійчук. Бібліографія : Бібліогр.: с. 239-241. Умови доступу : <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0052121.pdf> Бібліографія :
4. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку. / Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. 0052768.pdf .11.04.2023 -- Київ : Рада. Навчальне видання. Мова:ukr. Додаткові відомості щодо назви : підруч. для студ. ВНЗ. Умови доступу : <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052768.pdf>
5. Вовканич Л. В 61 Вікова анатомія і фізіологія : навч. посіб. для практ. занять / Любомир Вовканич. - Львів : ЛДУФК, 2019. - 208 с.
6. Комісова Т. Є. Вікова анатомія та фізіологія людини: навчальний посібник / Т. Є. Комісова А. В. Мамотенко, Л. П. Коваленко, І. А. Іонов, О. О. Катеринич, Г. І. Сахацький. - Х. : ФОП Петров В. В., 2021. - 112 с.
7. Палієнко О. А., Єрічева Т. Ю. Вікова фізіологія, валеологія, шкільна гігієна і безпека життєдіяльності. / Палієнко О. А., Єрічева Т. Ю. 0045530.pdf. 15.10.2020 -- Переяслав-Хмельницький : Домбровська Я. М. Книга. Навчальне видання. Шифр:612. Мова:ukr. Додаткові відомості щодо назви : навч. посіб. Умови доступу : <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045530.pdf>
8. Філіпцова К. А., Топчій М. С. Вікова фізіологія і валеологія. / Філіпцова К. А., Топчій М. С. 0054802.pdf. 19.09.2023 -- Одеса : Південноукр.НПУ ім. К. Д. Ушинського. Навчальне видання. Мова:ukr. Додаткові відомості щодо назви : навч. посіб. Умови доступу : <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054802.pdf>

Додаткова:

1. Алексеева Т. М. Вікова фізіологія та валеологія: курс лекцій. Кременчук: Методичний кабінет, 2019. 115с.
2. Аносов В.Х., Хоматов Н.Г., Сидоряк В.Г. Вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: [Електронний ресурс] - Режим доступу: lib.mdpu.org.ua/.. /anosov_vkh_khomatov_ng_sidorjak_vkova_fzologia_z_osnovami_shklnno_ggni.html
3. Боярчук О. Д. Анатомія та еволюція нервової системи. / Боярчук О. Д. 0051199.pdf 13.02.2023 -- Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка. . Навчальне видання. . Мова:ukr Додаткові відомості щодо назви : підручник. Умови доступу: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi70/0051199.pdf>
4. Седих К. В. Психологія сім'ї. - К. : ВЦ "Академія", 2017. - 192 С. Наукова бібліотека ЗНУ - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://library.znu.edu.ua/newbook/index.php?action=url/view&url_id=
5. Практикум із групової психокорекції. - К. : Слово, 2015. - 752 С. Наукова бібліотека ЗНУ - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://library.znu.edu.ua/newbook/index.php?action=url/view&url_id=68327
6. Філіпцова К. А., Топчій М. Вікова фізіологія та шкільна гігієна. / Філіпцова К. А., Топчій М. С. 0054803.pdf. 19.09.2023 -- Одеса : Південноукр.НПУ ім. К. Д. Ушинського. Навчальне видання. Мова:ukr. Додаткові відомості щодо назви : навч. посіб. Відомості про

видання : 2-ге вид., перероб. і допов. Умови доступу :
<http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054803.pdf>

Інформаційні ресурси

1. Анатомія людини в малюнках. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://meduniver.com/Medical/Anatom>
2. Атлас з анатомії людини – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.med-edu.ru/basic-science/anatom/acland_anatomy
3. Електронні навчальні матеріали ЕПК – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://epkmoodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=903>
4. Інформаційні ресурси: інформаційний електронний освітній простір представлений електронними ресурсами, розміщеними на навчально-інформаційному порталі на базі платформи Наукової бібліотеки ЗНУ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.znu.edu.ua/>
5. Портал о здоров'ї та медицині. Likar.info. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.likar.info/>